



MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA (MUHBA)
Plaça del Rei, s/n.
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
museuhistoria@bcn.cat
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis



QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA

quarhis
ÈPOCA II · ANY 2014 · N.10 · ISSN 1699-793X
256 PÀGINES · BARCELONA



Editor:

Museu d'Història de
Barcelona (MUHBA)
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona

Director MUHBA:

Joan Roca i Albert

Direcció Quarhis:

Julia Beltrán de Heredia

Secretària de redacció:

Vanesa Triay

Consell de redacció:

Xavier Aquilué (MAC)
Julia Beltrán de
Heredia (MUHBA)
Josep Guitart (UAB)
Josep M. Gurt (UB)
Albert López (DiBa)
Magí Miret (GC)
Carme Miró (ICUB)
Miquel Molist (UAB)
Isabel Rodà (UAB)

Avaluadors externs:

Luis Caballero Zoreda
Carmen Fernández Ochoa
Sauro Gelichi
Jean Guyon
Simon Keay
Bernat Martí
Lucy Vallauri
Desiderio Vaquerizo
Giuliano Volpe

Control gràfic:

Emili Revilla

Disseny gràfic:

PFP
(Quim Pintó,
Montse Fabregat)

Realització:

Edicions Hipòtesi, SL

Impressió:

Índice Arts Gràfiques, SL

Imatges de la coberta:

El Born CC-Pep Parer
i Ignasi Camps

ISSN

1699-793X

Dipòsit legal

B-9715-2005

© dels textos els autors
© de l'edició

**Museu d'Història
de Barcelona**

Institut de Cultura,
Ajuntament de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
[www.museuhistoria.bcn.
cat/quarhis](http://www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis)

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| BARŠALŪNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II·ANY 2014·NÚM.10·ISSN 1699-793X
256 PÀGINES · BARCELONA



SUMARI
SUMARIO
SUMMARY
SOMMAIRE

9-11 PRESENTACIÓ

JOAN ROCA I ALBERT

12-13 EDITORIAL

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

EL BORN, UNA CIUTAT SOTA UN MERCAT

16-28 EL BORN I EL CONEIXEMENT HISTÒRIC

ALBERT GARCIA ESPUCHE

30-55 EL JACIMENT ARQUEOLÒGIC DE L'ANTIC MERCAT DEL BORN.

LA SEVA DARRERA FASE D'ÚS (1700-1717)

PERE LLUÍS ARTIGUES CONESA I ANTONI FERNÁNDEZ ESPINOSA

56-68 EL BORN I LA CULTURA MATERIAL DE 1700

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO

70-93 EVOLUCIÓ GEOMORFOLÒGICA DEL BARRI DE LA RIBERA EN ÈPOQUES HISTÒRIQUES

RAMON JULIÀ BRUGUÉS I SANTIAGO RIERA MORA

NOTES I ESTUDIS

96-121 ESCULTURES ROMANES DE *BARCINO*

MONTSERRAT CLAVERIA NADAL I EVA M. KOPPEL GUGGENHEIM I ISABEL RODÀ DE LLANZA

122-139 LA REPRESENTACIÓ DEL RAPTO DE GANÍMEDES EN LA HABITACIÓ 3 DE LA *DOMUS*

DE AVINYÓ (BARCELONA): UN *UNICUM* EN LA PINTURA PROVINCIAL ROMANA

ALICIA FERNÁNDEZ DÍAZ I LORENZO SUÁREZ ESCRIBANO

140-162 LA MURALLA ROMANA DE BARCELONA, UNA EMPRESA DE FINALS DEL SEGLE III

ALESSANDRO RAVOTTO

164-179 EL PRIMER TESTIMONI ARQUEOLÒGIC DE LA PESTA NEGRA A BARCELONA:

LA FOSSA COMUNA DE LA BASÍLICA DELS SANTS MÀRTIRS JUST I PASTOR

JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO I IRENE GIBRAT PINEDA

173 ANNEX 1. Estudi de les restes tèxtils dels enterraments de la fossa

de la Basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor de Barcelona

SÍLVIA CARBONELL BASTÉ

178 ANNEX 2. Estudi de la composició de les mostres de teixit dels enterraments

de la fossa de la Basílica dels Sants Màrtirs Just i Pastor de Barcelona

ENRIC CARRERA I GALLISSÀ

180-199 LA SÉPULTURE MULTIPLE DE LA BASILIQUE DES SAINTS MARTYRS

JUST ET PASTOR : BIO-ARCHÉOLOGIE DES RESTES HUMAINS

SACHA KACKI I DOMINIQUE CASTEX

NOTICIARI

202-204 PROJECTE PREHISTÒRIA AL PLA DE BARCELONA

205-206 LA MURALLA ROMANA EN EL MARC DEL PLA *BARCINO*. PROJECTES I RESULTATS DE L'ANY 2013

207-208 PLA *BARCINO*. LA BASÍLICA DELS SANTS MÀRTIRS JUST I PASTOR: LA CIUTAT CRISTIANA

I VISIGODA

209-211 IMPACTE TECNOLÒGIC EN EL NOU MÓN COLONIAL.

CANVI CULTURAL EN ARQUEOLOGIA I ARQUEOMETRIA CERÀMICA (TECNOLÒGIC)

213-215 BIBLIOGRAFIA PUBLICADA SOBRE ARQUEOLOGIA DE BARCELONA

217-227 TEXTOS EN CASTELLANO. SÍNTESIS

229-238 ENGLISH TEXT. SUMMARY

239-250 TEXTES EN FRANÇAIS. RÉSUMÉ

251-255 NORMES DE PRESENTACIÓ D'ORIGINALS A QUARHIS

Quan, ara fa vint anys, des de l'Institut Municipal d'Història, llavors refundat, va voler donar-se un nou impuls al llegat d'Agustí Duran i Sanpere, un dels objectius va ser posar en circulació una revista científica al servei de tots els ens municipals dedicats a la història i el patrimoni documental i arqueològic. Aquest era el propòsit de *Barcelona Quaderns d'Història*, que en el seu consell de redacció comptava amb membres de totes les institucions aplegades sota el paraigua de l'Institut. Es reprenia així la línia dels *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, iniciats per Frederic Udina el 1960 i que van sortir al llarg de dues dècades com a “publicación aperiódica”, segons s'anunciava amb un toc d'humor a la portada. Per això mateix, el primer número de la nova revista va incloure l'índex general dels divuit números d'aquella publicació predecessora.

Els canvis organitzatius posteriors en l'àmbit de la cultura van afectar aquest llançament de *Barcelona Quaderns d'Història*. Tanmateix, la llavor va ser molt fecunda. No s'aconseguí el propòsit d'unificar la recerca municipal en el camp historicoarqueològic en una sola publicació periòdica, però l'impuls es materialitzà en la dècada següent en tres sèries que gaudeixen a hores d'ara de molt bona salut.

Barcelona Quaderns d'Història va reprendre el camí l'any 2001 des del Seminari d'Història de Barcelona de l'Arxiu Històric de la Ciutat, mantenint la seva vocació generalista inicial de dedicació a la història de la ciutat des de diferents disciplines i amb un vincle estret amb els congressos d'història de Barcelona. Des del Museu, però, es va considerar aleshores que convenia comptar amb una publicació més específicament dedicada als treballs de recerca arqueològica: així veia la llum l'any 2005 la revista *Quarhis*. En els seus primers números incloïa també un apartat dedicat a sintetitzar l'activitat arqueològica de camp, fins que el 2008 s'optà per editar el catàleg comentat de totes les intervencions en una sèrie específica, l'*Anuari d'Arqueologia i Patrimoni de Barcelona*, que a partir de 2011 ha passat a publicar-se des del Servei d'Arqueologia de Barcelona.

És així com amb el número present, tal i com explica a l'editorial Julia Beltrán de Heredia, es compleixen els deu anys de *Quarhis*. Deu anys ja són anys. Potser per això el número té quelcom de balanç de feina feta, dedicant els seus textos centrals al projecte Born, en el qual han estat notables les aportacions efectuades des del Museu d'Història de Barcelona, i de presentació dels primers resultats de recerques en curs, en bona mesura referits a la contribució del Muhba als projectes impulsats en el marc del Pla *Barcino*.

Pel que fa a la presentació de les contribucions sobre l'àrea del Born, resulta molt recomanable la lectura prèvia dels textos d'Albert Garcia Espuche i de Julia Beltrán de Heredia, que n'elaboren una primera valoració de conjunt. En el seu article sobre “El Born i el coneixement històric”, Albert Garcia Espuche ofereix un balanç historiogràfic sobre les seves conclusions respecte de l'Edat Moderna a Barcelona, que han estat objecte de nombroses publicacions, a hores d'ara ben conegudes, i dedica una atenció específica a les reflexions metodològiques. L'autor desgrana tant les implicacions d'una aposta d'història urbana multiescalar, des de la microhistòria a la història de Catalunya, com els potencials i les limitacions de les aportacions basades en el mètode arqueològic.

En aquest punt pren el relleu Julia Beltrán de Heredia, que dedica el seu text sobre “El Born i la cultura material de 1700” a comentar els estudis dels materials obtinguts a partir de les excavacions, amb una especial atenció a la ceràmica. Ambdós textos acaben fent vots per tal que continuïn els treballs que, arran del projecte Born, s’han endegat per conèixer millor Barcelona, ciutat i capital, en temps moderns.

Caldrà sens dubte precisar en el futur què s’hi pot aportar específicament des del camp arqueològic, tenint en compte el balanç entre les fons materials i les fons escrites a l’abast, així com l’interès d’impulsar noves línies de treball sobre la societat barcelonina del període. En aquest sentit, des del Muhba hi ha també el propòsit d’emprendre, conjuntament amb l’AHCB, una reflexió renovada sobre el paper dels gremis i l’articulació del poder municipal.

Ens pertocaria ara continuar la glossa del conjunt dels articles del número, començant pels dedicats a presentar les característiques de l’espai del Born a l’alba del set-cents a partir de la seva excavació arqueològica i l’evolució geomorfològica del barri de la Ribera; però en aquesta tasca excel·leix l’editorial de Julia Beltrán de Heredia, que podeu llegir a continuació. Convé subratllar que tots els articles estan vinculats amb línies de recerca més generals del Museu.

Així, per exemple, aviat veuran la llum, dins la col·lecció Muhba Documents, les monografies dedicades a les pintures de la domus d’Avinyó 15 i a la muralla romana, resultat de les jornades i seminaris celebrats al respecte. L’estudi sobre les escultures de *Barcino*, per la seva banda, ha permès una millora substancial en la documentació de les peces custodiades al Centre de Col·leccions del Museu. Finalment, cal comentar que les investigacions sobre l’impacte de la pesta negra a partir de les inhumacions a Sant Just trobaran el seu marc en un futur projecte expositiu sobre les epidèmies que han assotat Barcelona al llarg dels segles.